

LES AGÈNCIES DE REGULACIÓ A L'EUROPA DEL SEGLE XXI

Francesc Trillas

Universitat Autònoma de Barcelona
i investigador del PPSRC de l'IESE i de l'IEB

La creació d'agències reguladores relativament independents del Govern forma part del paradigma de reforma de les indústries de xarxa (com l'electricitat i les telecomunicacions) que s'ha aplicat a Europa i en altres regions les darreres dècades. Aquest paradigma inclou la liberalització de segments potencialment competitius i la privatització en alguns casos parcial i sovint total dels operadors tradicionals. Aquestes agències van néixer, però, als Estats Units (amb la Interstate Commerce Commission), el segle XIX, en contextos no necessàriament competitius, i han evolucionat d'acord amb les relacions entre grups d'interès, ideologies i tecnologia, en estreta relació a Europa amb el procés d'integració, i en interacció amb els governs als diferents nivells. La recerca acadèmica sobre el rol d'aquestes agències se centra en quina estructura i quina governança han de tenir per contribuir a l'interès general en societats democràtiques en un context d'asimetries d'informació i complexitat tecnològica. A Espanya van sorgir agències reguladores relativament independents del Govern els anys 90, així com una autoritat de defensa de la competència. Totes aquestes agències es van fusionar l'any 2013, arran d'una reforma impulsada pel Govern sortit de les urnes a final del 2011. Mentrestant, a Catalunya i en altres comunitats autònomes existeixen agències autonòmiques de defensa de la competència, i en l'àmbit europeu també existeixen organismes reguladors específics per a teleco-

municacions i energia, encara que el gruix de les competències reguladores i de defensa de la competència és en mans de la Comissió Europea, que a partir de l'aprovació de tres paquets de directives ha reduït notablement la discrecionalitat de les autoritats nacionals.

En aquest article s'exposa quin pot ser el rol d'aquestes agències des del punt de vista del pensament econòmic, tant en un sentit positiu com normatiu, sense negligir aspectes polítics o cognitius que cada vegada són més tinguts en compte en l'anàlisi de l'arquitectura institucional en economia. L'economia tradicional del benestar (*welfare economics*) postula l'existència d'una sèrie d'imperficcions dels mercats (com les externalitats o el poder de mercat) que fan que aquests en alguns casos no puguin garantir l'eficiència. Això permet pensar en la potencialitat d'una intervenció pública per millorar les prestacions dels mercats, i una forma d'intervenció és la regulació (la fixació de regles, ja sigui en preus o en altres dimensions). El problema és que des de l'aparició de l'escola de l'elecció pública (*public choice*), associada a autors com Buchanan o Niskanen, es considera que la intervenció pública també està sotmesa a imperfeccions (incorreriem en una asimetria difícil de justificar si penséssim que els individus actuen guiats pel mateix interès al mercat, però no en l'esfera política), com el risc de captura, els problemes de compromís (o inconsistència temporal) o la informació asimètrica. Si les primeres implicacions de les anàlisis de l'elecció pública van conduir a una visió escèptica sobre el rol de l'Estat en l'economia (animada per l'escola de la *public choice*, però també per l'Escola de Chicago i l'Escola Austríaca), enfocaments més agnòstics, coincidint amb l'expansió dels estudis

d'una nova economia política (*political economy*) han donat lloc a recomanacions més matisades, com per exemple la possibilitat que agències especialitzades, relativament autònomes del Govern (com els bancs centrals), puguin contribuir a mitigar les imperfeccions de la intervenció pública. Més recentment, a la consideració de les imperfeccions dels mercats i els governs s'hi ha afegit la consideració de les potencials imperfeccions psicològiques dels individus mitjançant l'economia del comportament (*behavioural economics*), que ha donat lloc a una reconsideració i sovint expansió del potencial regulador de l'Estat (per tal d'ajudar els individus a decidir millor), a partir de la influència en l'àmbit de les polítiques públiques i en particular en la regulació d'autors com Thaler i Sunstein (vegeu Thaler i Sunstein, 2013). Però, de nou, si ens aturéssim aquí estaríem incorrent en una asimetria perquè tindriem en compte els biaixos psicològics dels individus com a consumidors o inversors, però no com a reguladors o com a agents que intervenen en el procés d'elaboració i execució de les polítiques públiques. Ara bé, seria de nou un error caure en l'altre extrem d'escepticisme total respecte a l'acció pública a l'estil de Buchanan o Niskanen, però ara per raons cognitives; i de nou caldran enfocaments més matisats que no hagin de triar entre els extrems de regular o no, sinó entre diferents opcions en un continuïum que tingui en compte les imperfeccions dels mercats, dels governs i de tots els individus. Per això la frontera de la recerca en el rol de les agències reguladores i de la regulació en general se situa avui en l'anàlisi positiva i normativa de l'arquitectura institucional de la regulació, tenint en compte condicionants polítics i psicològics, incloent-hi els potencials biaixos dels reguladors i agents en l'esfera política (és a dir, avançant cap a una economia política del comportament o en anglès *behavioural political economy*).

Amb l'objectiu d'aportar idees en la direcció tot just esmentada, en la resta d'aquest article, primer, s'explica el rol de les agències reguladores en el context de la reforma de les indústries de xarxa a la Unió Europea (UE); a continuació, s'aborda l'actuació de les agències reguladores a Espanya i la seva fusió amb l'autoritat de defensa de la competència, i, finalment, a tall de conclusió, s'exposa una sèrie de consideracions sobre el futur de les agències reguladores i les indústries de xarxa a Europa, i la recerca acadèmica sobre aquestes.

1. La reforma de les indústries de xarxa a la UE i el rol de les agències reguladores

Des dels anys 1980 i 1990 les institucions europees han estat el motor de la liberalització i reforma de les indústries de xarxa

a Espanya i al conjunt del continent, amb una sèrie de paquets de directives en telecomunicacions i energia. Florio (2013), influït per la crítica a les privatitzacions de l'historiador britànic Tony Judt els darrers anys de la seva vida, destaca la influència sobre el conjunt d'Europa de l'experiència britànica de privatitzacions i liberalització amb els governs de Margaret Thatcher. En el disseny original de les privatitzacions del Regne Unit en aquella època, en el qual va tenir un gran pes l'economista britànic de l'Escola Austríaca Stephen Littlechild, la idea original era, però, que les agències de regulació tinguessin un paper provisional, amb l'objectiu de disposar només d'una regulació residual amb el temps i deixar l'assignació de recursos en mans del mercat al màxim possible. En realitat, les agències reguladores, com les actuals OFCOM i OFGEM, s'han consolidat, tenen un gran pes i han servit de model a les agències d'altres països europeus. Seria un error, a més, veure el Regne Unit com l'iniciador absolut del nou paradigma, ja que, per una banda, als Estats Units (on coexistien i continuen coexistint operadors públics i privats) ja s'havien produït amb anterioritat experiències de liberalització, desregulació (per exemple, en les companyies aèries durant la presidència de Carter) i separació vertical, i també s'havien produït experiències de privatització profunda en països com el Xile de Pinochet.

Els canvis que s'han produït els darrers 30 anys en les indústries de xarxa de tot el món han coincidit a la Unió Europea amb el procés d'expansió i integració de la Unió. Es donen paral·lismes interessants amb la política monetària i financera, en què la necessitat de reaccionar davant de la crisi del 2008 també ha coincidit amb les primeres passes del funcionament d'una moneda única.

En les darreres dècades ha tingut lloc una progressiva presa de responsabilitat de les autoritats europees (Parlament i Comissió) pel que fa a la regulació de les telecomunicacions i l'electricitat, amb fins a tres paquets de directives en cada cas que han anat ampliant l'abast i l'ambició de les polítiques europees. En els dos casos, l'accent s'ha posat progressivament en una creixent liberalització dels dos sectors (en paral·lel a una forta política comunitària de defensa de la competència), ampliant l'abast i les possibilitats de la competència entre operadors. El caràcter prescriptiu de les pràctiques que s'han de desenvolupar ha estat molt més extens en el cas de les telecomunicacions, en què les directrius comunitàries són molt més detallades sobre què han de fer les autoritats dels Estats membres en cada mercat i on es produeix un procés de codecisó quan s'observa que en

Taula 1

	Estats Units		Unió Europea	
	Electricitat	Telecomunicacions	Electricitat	Telecomunicacions
Integració a través dels Estats	Mitjana	Alta	Mitjana	Baixa
Integració vertical	Baixa	Alta	Mitjana	Baixa

Font: Elaboració pròpia

un determinat mercat de producte es produeix una excessiva posició dominant. Tot i que en l'electricitat el tercer i darrer paquet aprovat ja obliga a separar empreses verticalment en cada Estat membre per facilitar la competència, aquests tenen discrecionalitat a l'hora de decidir exactament com ho fan.

Els darrers paquets també obliguen a crear agències de regulació independents del Govern, però també en això els Estats tenen molta llibertat en com fer-ho mentre existeixi alguna agència separada.

Finalment, tant en telecomunicacions com en electricitat, no hi ha encara un mercat europeu realment integrat ni una autoritat forta d'àmbit europeu. Aquests són els aspectes que avui distingeixen Europa dels Estats Units, especialment en telecomunicacions, com s'explica a Vogelsang (2014). Als Estats Units un nombre limitat d'operadors de telecomunicacions (operant en Internet, televisió per cable i telefonia mòbil) estan presents a tot el país/continent, sense barreres de marca, espectre radioelèctric o llicències. En aquest país també hi ha menys preocupació per assegurar l'accés de les empreses entrants a les infraestructures locals de l'empresa establerta, i s'afavoreix més la competència entre empreses de telecomunicacions verticalment integrades. A Europa mentrestant, tot i que hi ha criteris convergents per afavorir la competència i l'entrada d'operadors d'altres països, els mercats, les llicències i la gestió de l'espectre encara giren a l'entorn dels Estats membres. Hi ha la paradoxa que la liberalització, com acostuma a passar, ha donat lloc a una onada de fusions i adquisicions, de manera que els operadors resultants –no necessàriament els més eficients per la intervenció de condicionants polítics en el mercat de control corporatiu– avui es troben en multitud de mercats, tant en telecomunicacions com en electricitat; però aquests pocs operadors, tot i que per la seva capacitat financera i tecnològica podrien fer-ho, no competeixen en un únic mercat integrat, almenys en telecomunicacions, sinó en molts de balcanitzats (és a dir, separats artificialment per barreres polítiques). En electricitat es donen nivells semblants d'integració regional a través

dels Estats i, en tot cas, a Europa encara és més alta la integració vertical de les empreses, amb grans països com França on l'empresa dominant encara està present en tots els segments de la cadena de valor. La taula 1 resumeix les semblances i diferències entre els Estats Units i Europa.

Tant en un costat com en l'altre de l'Atlàntic, mentrestant, coexisteixen agències de regulació en els diferents nivells de la cadena vertical de govern. Als Estats Units, les agències reguladores dels estats acostumen a integrar energia, telecomunicacions i altres serveis, mentre que a Europa tendeixen a estar més especialitzades. Les agències federals als Estats Units, en canvi, estan especialitzades (la FERC en energia i la FCC en telecomunicacions) i coexisteixen amb dues autoritats federals de defensa de la competència: la Federal Trade Commission (FTC) i la Divisió Antitrust del Departament de Justícia. En l'àmbit europeu, les agències federals especialitzades són molt embrionàries, encara que la Comissió Europea acumula importants responsabilitats tant en el terreny regulador com de defensa de la competència. En l'àmbit acadèmic, s'apunten els avantatges de les agències reguladores independents des del punt de vista de facilitar compromisos creïbles davant de les inversions de les empreses en actius específics de llarga vida útil, i també des del punt de vista de comptar amb experts en sectors tecnològicament complexos. El debat està obert, però, pel que fa a com es pot evitar que aquesta necessitat d'experts doni lloc a una relació massa estreta amb la indústria regulada i quina és l'arquitectura institucional adequada en un context d'organització federal del govern on les administracions en els diferents nivells disposen d'instruments de polítiques públiques que interactuen amb les decisions de les agències reguladores.

2. Les agències reguladores a Espanya i la seva fusió amb l'autoritat de defensa de la competència

El mes de gener del 2012, el Govern espanyol acabat de sortir de les eleccions generals del novembre del 2011 va anunciar una reforma de les institucions de regulació i defensa de la competència per la qual fusionava els òrgans reguladors sectorials

“El comportament de la nova agència espanyola dependrà del seu marc competencial i del comportament dels seus responsables i professionals”

de les indústries de xarxa (energia, telecomunicacions i transport) amb l'autoritat de defensa de la competència. La justificació principal que es va oferir va ser la reducció dels costos administratius. El projecte acabava amb l'existència de dos organismes reguladors relativament potents que havien estat funcionant des dels anys 90, la Comissió del Mercat de Telecomunicacions (CMT) i la Comissió Nacional de l'Energia (CNE). El canvi no havia d'afectar els òrgans autonòmics de defensa de la competència, però sí la dispersió embrionària de les seues de capitalitat que s'havia produït amb l'establiment a Barcelona de la CMT, encara que a l'antic edifici d'aquesta hi hagin quedat alguns serveis del nou organisme fusionat. Val a dir que l'autoritat de defensa de la competència espanyola havia estat objecte d'una reforma important per part del Govern anterior, després d'un procés de debat en el qual van poder participar tots els sectors interessats. Aquesta vegada, però, l'anunci de la reforma el 2012 va ser unilateral per part del Govern, tot i que va incorporar de manera detallada els suggeriments d'un informe de consultoria encarregat per Telefónica, l'empresa dominant en el sector de les telecomunicacions.

Aquesta reforma va provocar la protesta de la Comissió Europea, que va considerar que s'aprofitava per cessar els reguladors anteriors en els seus càrrecs, que en teoria tenien uns mandats blindats; alertava sobre un possible conflicte d'interessos entre regulació i defensa de la competència, i temia per la falta d'independència respecte al Govern del nou organisme. Això va donar lloc a una sèrie de petits canvis en el projecte inicial, el més important dels quals va ser que el nou organisme tingués dues cambres, una de regulació i una de defensa de la competència, però amb el mateix president. La nova Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC) va començar a operar l'any 2013.

La reforma espanyola ha donat lloc a un cert debat sobre la conveniència d'agrupar en una mateixa agència sectors diferents i sobre la conveniència d'agrupar dos instruments tan diferents –tot i que necessitats de coordinació– com són la regula-

ció *ex ante* de preus i altres condicions i la política de defensa de la competència que opera, en general, *ex post*. Un aspecte important d'aquest debat és si la nova arquitectura serà més o menys eficaç a l'hora de mitigar el risc de captura de la regulació per part de les empreses dominants.

En qualsevol cas, el model resultant en el cas espanyol és força insòlit en el context europeu, on només Holanda i Eslovènia tenen estructures semblants. En el cas holandès, però, la fusió entre l'autoritat de telecomunicacions i la de defensa de la competència ha tingut lloc en el marc d'un esforç de millor defensa del benestar i dels drets dels consumidors que no s'ha produït en el cas espanyol. En el cas dels grans països europeus, no està prevista la fusió dels òrgans sectorials amb el de defensa de la competència, tot i que sí que s'ha produït una concentració de reguladors en indústries convergents en casos com el britànic (audiovisual i telecomunicacions en una agència, OFCOM, i electricitat i gas en una altra, OFGEM). Mentrestant, la reforma no s'ha aprofitat per augmentar les competències de l'òrgan suposadament independent (en tot cas el Govern ha aprofitat per recuperar-ne algunes). La preocupació és que, en comparació amb altres països, les agències que es fusionaven ja tenien un nivell relativament baix de competències. Per exemple, la taula 2 resumeix les competències en telecomunicacions del nou organisme en comparació amb les agències de regulació de les telecomunicacions en una sèrie de països europeus.

3. El futur de les agències reguladores i de les indústries de xarxa a Europa

El comportament de la nova agència espanyola, igual que el de qualsevol agència, dependrà no només del seu marc competencial, sinó també del comportament dels seus responsables i professionals i dels mecanismes de control i de supervisió que se'ls apliquin. La complexitat dels factors en joc ha estat extensament analitzada per la recerca acadèmica, com està molt ben resumit al *survey* de Moe (2013). Altres autors han posat de manifest la importància de tenir en compte aspectes cognitius en el comportament de les agències. En aquest sentit, es pot parlar d'una sèrie de desviacions de la racionalitat limitada que afecten el comportament dels reguladors i dels agents amb qui interaccionen en l'arena política:

- La possibilitat d'un comportament no optimitzador, ja sigui perquè els reguladors s'aturen en un comportament satisfactori sense arribar a l'òptim o perquè es comporten de manera simplement adaptativa, per exemple actuant només quan es produeix algun esdeveniment de gran visibilitat. Com els àrbitres en

Taula 2

Competències de les agències de telecomunicacions en una selecció d'Estats membres de la UE

	Alemanya	França	Regne Unit	Itàlia	Espanya
	BNETZA	ARCEP	OFCOM	AGCOM	CNMC
Regulació del mercat	X	X	X	X	X
Seguretat de la xarxa			X	X	
Gestió de l'espectre	X	X	X	X	
Protecció consumidor	X	X	X	X	
Altres ('e-commerce'...)	X			X	

Font: Xifré (2014)

l'esport, en temps normals els reguladors es deixarien emportar per l'anomenat biaix d'omissió.

- L'existència de preferències intrínseques, ja sigui perquè els reguladors es mouen per una ètica del servei públic o per una preocupació per la seva reputació o per mantenir-se fidels a alguna creença que porten arrelada des del seu procés educatiu.
- Els biaixos propis d'experts o que afecten més els experts que la resta de la població, com el biaix de confirmació (Cooper i Kovacic, 2012) o l'excés de confiança en la pròpia expertesa. Per exemple, a Xile els enginyers experts que van dissenyar la reforma del sistema d'autobusos de la capital, anomenada Transantiago, ho van fer sense tenir en compte les aportacions de polítics o ciutadans ordinaris, i probablement això els va portar a negligir els enormes costos de transacció que suposava la introducció tot d'una del nou sistema, cosa que va donar lloc a un gran escàndol polític i social.
- La importància dels processos (com per exemple il·lustra el contrast entre les dues darreres reformes de la defensa de la competència a Espanya), per la qual els agents implicats en una determinada reforma poden ser més proclius a acceptar-ne el resultat, sigui quin sigui, si ha estat precedit d'un procés just i participatiu.
- La possibilitat de captura cultural o cognitiva a causa de la identitat dels reguladors forjada en determinades institucions de formació, l'estatus en relació amb un determinat grup o mercat professional o les relacions en el context d'una determinada xarxa social (Kwak, 2014).

És important la relació d'aquests biaixos amb les possibilitats de captura del regulador per part de les empreses. Alguns dels bi-

aixos acosten més els reguladors a la possibilitat de captura i d'altres els allunyen d'aquesta. Quelcom semblant podríem dir respecte a la possibilitat d'assolir compromisos creïbles. Aspectes no mesurables, culturals, de la qualitat institucional i prevenció de la captura, molt relacionats amb aquestes fonts de biaixos, adquireixen aleshores una importància més gran que en les anàlisis més tradicionals

Val la pena en aquest sentit posar de manifest que els possibles mecanismes per prevenir la captura i minimitzar-ne els efectes són molt semblants als mecanismes per *desesbiaixar*: disposar de mecanismes que obliguin a buscar evidència que “desconfirmi” les hipòtesis prèvies, disposar de mecanismes interns “d'advocat del diable”, l'avaluació sistemàtica *ex post* de les decisions, la transparència i l'obligació d'explicar les decisions, etcètera. La mateixa diversitat institucional pot ser una bona recepta per experimentar i innovar abans de generalitzar possibles solucions als problemes de la regulació i la defensa de la competència en un context d'incertesa i complexitat tecnològica. Aquesta és la conclusió a la qual s'arriba, per exemple, en un llibre recent que fa balanç del cas Microsoft –probablement el cas més important de defensa de la competència de les darreres dècades–, en el qual van intervenir una diversitat d'institucions als dos costats de l'Atlàntic (vegeu Gavil i First, 2014).

En aquest context de delegació estratègica en agències reguladores afectades potencialment per una sèrie de problemes polítics i cognitius, es planteja la qüestió de si els seus objectius han de ser definits de manera molt específica o si han d'incloure un ampli ventall de consideracions. En aquest sentit, mentre que treballs com Marinello *et al.* (2015) consideren que els reguladors independents han de tenir objectius molt limitats i específics precisament perquè la delegació pugui funcionar millor i puguin rendir comptes amb més facilitat, d'altres, com Florio

Els governs haurien de fixar les línies mestres de les polítiques i delegar en agències relativament independents per a aspectes específics prèviament delimitats

(2013), pensen que els aspectes d'eficiència són inseparables dels distributius i que, per tant, és inevitable que la regulació tingui lloc en un context de preocupació per un conjunt d'objectius de polítiques públiques. Una solució de síntesi seria que els governs en el seu conjunt fixessin les línies mestres de les polítiques, i que deleguessin estratègicament en agències relativament independents per a aspectes específics prèviament delimitats sobre els quals els reguladors especialitzats –els tecnòcrates– hagin de retre comptes. D'aquesta manera, el conjunt d'institucions que formen l'arquitectura institucional de la regulació en una societat complexa es podria acostar als ideals de reduir la incertesa i l'oportunisme, i al mateix temps assolir legitimitat política en una societat democràtica.

De tota manera, el cas espanyol en electricitat –una reforma per corregir l'anomenat dèficit tarifari que ha repartit el cost de la reforma en contribuents, consumidors i empreses de forma força arbitrària i polèmica– il·lustra les dificultats de resoldre els dilemes –entre eficiència productiva, eficiència assignativa, efectes distributius i solució a problemes mediambientals en un context d'imperficcions polítiques i cognitives– que planteja un sector regulat com l'elèctric en el marc tradicional de l'Estat-nació. Atès l'estat actual de desenvolupament del procés d'integració europea, es planteja, però, la possibilitat de traslladar encara més sobirania pel que fa a les polítiques d'aquest sector a l'àmbit europeu. Així com als Estats Units el segle XIX es va traspassar capacitat reguladora dels municipis als estats per raons polítiques –i no tecnològiques–, seria possible avui i probablement desitjable traspassar més capacitat reguladora dels Estats membres de la Unió Europea a la Comissió Europea. En alguns casos això està justificat per raons tecnològiques, per exemple en el cas de la necessària coordinació del segment de transport en alta tensió de l'electricitat i la gestió de les actuals interconnexions entre xarxes. Però, fins i tot en aspectes com la producció d'electricitat, la distribució o la prevenció i eventual gestió dels dèficits de tarifa, pot ser convenient que es busqui un àrbitre lluny de les arenes polítiques nacionals, on els grups d'interès quedin diluïts i la pressió política sigui més petita.

Potser en aquest sentit paradoxalment pot ser beneficiós per a la resolució dels dilemes que es presenten en el sector elèctric que no estigui massa desenvolupat un *demos* europeu, aspecte que es presenta problemàtic des d'altres punts de vista. Un *demos* europeu consolidat implicaria l'existència d'una arena política europea consolidada, amb una opinió pública europea, uns partits polítics europeus, uns *lobbies* operant a escala europea... La raó per la qual aquesta falta de desenvolupament del *demos* europeu pot ser favorable és que això permetria despolititzar les intervencions públiques en sectors com l'elèctric, almenys durant el temps que trigués a desenvolupar-se el *demos* europeu, que previsiblement pot ser llarg, atès el fort arrelament dels sentiments nacionals encara dintre de la Unió, si ho comparem, per exemple, amb els sentiments locals en els estats de la confederació a l'Amèrica del Nord el segle XVIII. La solució òptima a llarg termini seria que un *demos* europeu acceptés una regulació estable que permetés uns nivells elevats d'inversió i a la vegada una solució als problemes de canvi climàtic que tingués en compte els interessos de les generacions futures. ■

Referències

- Florio, M.** (2013). *Network Industries and Social Welfare*. Oxford University Press.
- Cooper, J. C.; Kovacic, W. E.** (2012). "Behavioral Economics: Implications for Regulatory Behavior". *Journal of Regulatory Economics*, 41(1), p. 41-58.
- Gavil, A. I.; First, H.** (2014). *The Microsoft Cases*. MIT Press.
- Kwak, J.** (2014). "Cultural Capture and the Financial Crisis". A: D. Carpenter; D. A. Moss (eds.). *Preventing Regulatory Capture. Special Interest Influence and How to Limit It*. Cambridge University Press.
- Marinello, M.; Neven, D.; Padilla, J.** (2015). "Antitrust, Regulatory Capture and Economic Integration". Bruegel Policy Contribution, Issue 2015/11.
- Moe, T.** (2013). "Delegation, Control, and the Study of Public Bureaucracy". A: R. Gibbons; J. Roberts, (eds.). *Handbook of Organizational Economics*. Princeton University Press.
- Thaler, R. H.; Sunstein, C. R.** (2013). "Libertarian Paternalism". *The American Economic Review*, 93 (2), p. 175-179.
- Vogelsang, I.** (2014). "Will the US and EU Telecommunications Policies Converge? A Survey". CESifo Working Paper 483.
- Xifré, R.** (2014). "Competition and Regulation Reforms in Spain in 2013: the CNMC - an international perspective". IESE WP-1108-E.